

Nyeste forskning

v/chefkonsulent Peter Jensen, SPUK

Det primære forskningsfokus: Hvordan klarer målgruppen sig – større registerundersøgelser

Sekundært fokus: Mindre kvalitative analyser af, hvad der har virket/ikke virket

Forskning og undersøgelser (2)

National forskning:	Altovervejende SFI – primært forskningsoversigter, men også: Rockwoolfonden (fokus på selve anbringelsen) KORA (fokus på skolegang/læring)
Nationale undersøgelser:	LOS, SL og FADD (fokus på lovmedholdelighed)
International forskning:	England (forskningsmiljøet omkring Mark Stein) USA Norsk forskning (efterværnsfokus siden 1990'erne) Svensk forskning (efterværnsfokus siden 2000'erne, første efterværnsbestemmelse trådte i kraft 2008)

Selvom forskningen viser, at mange mennesker med anbringelsesbaggrund på et akkumuleret niveau har vanskeligt ved at klare voksenlivet, så er der mange med anbringelsesbaggrund, der klarer sig godt!

*Forskning viser, at overgangen fra ung til voksen oftere sker tidligere og gøres på kortere tid for de unge, der har været placeret i plejefamilier eller institutioner, end for deres jævnaldrene uden sådanne (anbringelses-)erfaringer **(Stein 2006)** .*

*De unge, som har de mest begrænsede forudsætninger for at klare overgangen fra ung til voksen, kan dermed også siges at have de vanskeligste vilkår for at klare denne overgang **(Bakketeig 2008)** .*

*Mens der således er en tendens til, at unge generelt trækker overgangen til voksenlivet ud, møder mange tidligere anbragte unge brat voksenlivet, når de som 18-årige bliver myndige **(Mølholt 2012)**.*

*Udslusningen opleves ofte som en omtumlede eller direkte kaotisk proces, hvor de unge selv tumler med en række svære problemer **(Egelund 2009)**.*

Overgangen:

De tidligere døgnanbragte unge møder voksenlivet tidligere end andre unge, de møde voksenlivet mere brat (fra den ene dag til den anden), de opfatter ofte overgangen som kaotisk, og de har samtidig mere begrænsede forudsætninger end andre unge for at klare overgangen.

Bakketeig (2008):

Udvidelse af ungdomsfasen og transformationen til videnssamfundet med reduktion af de 'videnslette' jobs betyder, at der er brug for længere tid til omstillingen.

Andre unge flytter senere fra forældrene, og derefter flytter nogle af dem ofte frem og tilbage mellem forældrene til op i 20'erne – ofte i relation til uddannelsesaktiviteter.

Bakketeig (2008), Fransson (2009) og andre:

Der er en stigende opmærksomhed på den stigmatisering, der ligger i den almene måde at definere unge i efterværn på.

Fransson (2011) har gennemført en diskursanalyse af, hvordan de unges selvbilleder påvirkes af at 'få at vide', at andre opfatter dem gennem de begreber, der fagprofessionelt anvendes til at beskrive dem som målgruppe (fx omsorgssvigt m.v.).

Bakketeig foreslår, at fokus i højere grad bør lægges på fremtiden i stedet for fortiden, hvilket i øvrigt er i overensstemmelse med Storø (2001)

Christoffersen, 1993:

Udgangspunkt i :

- Skole og erhvervsuddannelse
- Erhvervmæssig stilling
- Deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter
- Familiemæssig isolation og samlivsforhold
- Ensomhed og selvværdsfølelse
- Psykiske problemer og selvmordsforsøg
- Selvdestruktiv adfærd
- Kriminalitet
- Tidligt moderskab
- Tidligere og nuværende samlivsforhold

Christoffersen, 1993 (baseline):

Gennemførte skoletrin - i procent		
	Anbragte	Kontrolgruppe
8. klasse	10	2
9. klasse	31	16
10. klasse	48	43
Gymnasiet	12	39
I alt	101	100

Mehlbye og Husted, 2009:

7% af de døgnanbragte har som 25-årige en studentereksamen mod 32% af alle landets unge. Af de socialt udsatte unge har 66% folkeskolen som højest gennemførte uddannelse.

Lausten m.fl., 2013:

60% af de anbragte børn modtager specialundervisning i en eller anden form (80% af børnene på opholdssteder/institutioner modtager specialundervisning).

15-årige fordelt efter klassetrin og anbragte/ikke-anbragte		
	Anbragte 15-årige	Andre 15-årige
Højst 7. klasse	3	0
8. klasse	31	23
9. klasse	41	73
Andet	16	
Ikke klasseopdelt	7	0
Ikke oplyst	2	
I alt	100	100

Kilde: SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995 (AFU) og SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU) – her fra Lausten m.fl., 2013 (p. 55)

Vinnerljud, 2010:

”Svenska nationella registerstudier har visat att barn som vårdas i familjehem under lång tid har höga överrisker för bland annat framtida självmordsbeteende, allvarlig psykisk ohälsa, försörjningsproblem och tonårsföräldraskap.

Det är mycket vanligare att barn som växer upp i samhällets vård och barn i familjer med återkommande ekonomiskt bistånd lämnar grundskolan med låga betyg jämfört med andra barn, något som bara delvis kan förklaras av skillnader i kognitiv förmåga. I vuxen ålder har de sämre utbildning än andra med samma kognitiva förmåga, men även jämfört med andra med samma betyg från grundskolan.

Låga/ofullständiga betyg var den starkaste riskfaktorn för framtida ogynnsamma (ugunstige, red.) utfall i kapitlets analyser. Omvänt var frånvaro av skolmisslyckande den starkaste skyddande faktorn.”

Forskning – Skole og erhvervsuddannelse (Danmark)

Christoffersen, 1993 (baseline):

Den gennemførte længde af en evt. påbegyndt/fuldført erhvervsuddannelse		
	Anbragte	Kontrolgruppe
Ikke fuldført eller påbegyndt erhvervsuddannelse	43	20
Under 3 års erhvervsuddannelse	27	
3-4 års erhvervsuddannelse	26	41
Længere end 4 års erhvervsuddannelse	4	6
	100	100

Andersen og Fallesen, 2010:

Andel uddannelsessøgende fordelt på alder, køn og anbringelsesbaggrund				
Alderstrin	Dreng		Piger	
	Ikke anbragt	Anbragt	Ikke anbragt	Anbragt
16	90	71	93	81
17	78	53	80	59
18	72	40	71	42
19	57	30	49	61
20	42	24	36	23
21	33	18	36	19

Skole og erhvervsuddannelse (Danmark)

Rambøll, 2012:

- Næsten 90 pct. af de personer, der har været anbragt som barn eller ung, har gennemført folkeskolen. I kontrolgruppen er den tilsvarende andel 97 pct.
- Kun ca. 41 pct. af de anbragte personer har gennemført en ungdomsuddannelse mod knap 80 pct. af kontrolgruppen
- I kontrolgruppen har 35,5 pct. en videregående uddannelse. Blandt personer, der har været anbragt som barn eller ung, er denne andel kun 12,5 pct.

Kristoffersen, 2010:

Uddannelsesniveau for unge med og uden anbringelsesbaggrund og unge med og uden en efterværnsindsats

Uddannelsesniveau:	Døgnanbragte		Ikke døgnanbragte
	Unge med efterværn	Unge uden efterværn	Kontrolgruppen
Ungdomsskolen eller lavere	16,5	10,3	4
Videregående trin 1	49,5	47,8	16,4
Videregående trin 2	26,6	33,3	39,7
Universitet 1	6,4	7,6	31,1
Universitet 2	1	1	8,8
I alt	100	100	100

Forskning – Erhvervsmæssig stilling (Danmark) (1)

Christoffersen, 1993 (baseline):

Erhvervsmæssig stilling i procent		
	Anbragte	Kontrolgruppe
Pensioneret, langtidssyg	3	1
Andre udenfor erhverv	3	2
Under uddannelse	15	22
Arbejdsløs mere end ½ år	21	7
Arbejdsløs mindre end ½ år	8	4
Tidsbvegrænset stilling	14	9
Fast ansat	30	44
Fast ansat i overordnet stilling	7	10
I alt	101	99

Egelund m.fl., 2011:

Det ses, at den gennemsnitlige effekt af anbringelse, hvad angår deltagelse i uddannelse og beskæftigelse for børn, der er anbragt første gang under skolealderen, er -0,29, dvs. at disse børn har 29 procentpoint mindre sandsynlighed for at være i beskæftigelse eller under uddannelse.

Børn, anbragt i skolealderen og teenagealderen, har 26 procentpoint mindre sandsynlighed for at være i gang med arbejde eller uddannelse som 24-årige.

Bakketeig (2008):

Udvidelse af ungdomsfasen og transformationen til videnssamfundet med reduktion af de 'videnslette' jobs betyder, at der er brug for mere uddannelse og længere tid til omstillingen (fra ungdomsliv til voksenliv).

Forskning – Ensomhed og selvværdsfølelse (Danmark) (1)

Christoffersen, 1993 (baseline):

Ensomhedsfølelse og manglende selvværd.		
Procentdel der svarer bekræftende på spørgsmålet/udsagnet.		
	Anbragte	Kontrolgruppe
Ensomhed :		
Jeg savner virkelig en nær ven	16	8
Der er ingen, jeg kan betro mine inderste tanker	12	7
Selvværd:		
Jeg har ofte en følelse af tomhed	27	6
Jeg føler mig ofte afvist af andre	14	3
Jeg mangler ofte selvtillid	27	12

Baggeteig, 2008:

Flere av ungdommene i fokusgruppeintervjuet pekte på ensomhet som et problem da de flyttet for seg selv og etterlyste muligheten for å bo i kollektiv. Enkelte beskrev denne ensomheten gjennom å vise til kontrasten mellom eget liv og situasjoner andre ungdommer uten barnevernbakgrunn opplever: *«Alle vennene dine skal hjem på søndagsmiddag, men jeg sitter hjemme og spiser kald pizza».*

Å mangle muligheten til å dra hjem på søndagsmiddag blir en påminnelse om det å være annerledes og utløser savn. En av ungdommene får tydelig frem hvor viktig disse mellommenneskelige behovene er i tillegg til de materielle behovene. Hun sier: *«Det handler om så mye mer enn økonomi, det handler om å forlenge relasjoner.»*

Forskning – Psykiske problemer og selvmordsforsøg (Danmark) (1)

Christoffersen, 1993 (baseline):

Psykiske problemer. Procentdel der svarer bekræftende på spørgsmålene.		
	Anbragte	Kontrolgruppe
Har du ofte eller indimellem søvnforstyrrelser	30	16
Har du ofte eller indimellem angstanfald	11	5
Bruger du ofte eller indimellem nervepiller/sovepiller	4	1
Har du nogensinde søgt hjælp for psykiske problemer	24	

Selvmord. Spørgsmål: Har du på noget tidspunkt overvejet selvmord? Svar i procent		
	Anbragte	Kontrolgruppe
Ja, overvejet, men ikke forsøgt	14	5
Ja, forsøgt	8	2
Nej	78	93
Ved ikke	1	0

Forskning – Psykiske problemer og selvmordsforsøg (Danmark) (2)

Mølholt m.fl., 2011:

De unge har ofte lavt selvværd. I et amerikansk studie havde 30 pct. af unge, der tidligere havde været anbragt, livsvarigt posttraumatisk stress syndrom (...). 42 pct. havde symptomer på depression.

Lavt selvværd og depressionstendenser kan medvirke til, at unge har svært ved at tage sig en uddannelse eller finde rodfæste på arbejdsmarkedet (Egelund & Hestbæk, 2003). I værste fald kan lavt selvværd, ensomhed og marginalisering fra arbejdsmarkedet betyde, at unge overvejer selvmord. Forskning viser, at andelen, der har overvejet selvmord, er markant større blandt unge, der tidligere har været anbragt, sammenlignet med unge, der ikke har været anbragt. Tidligere anbragte unge havde således næsten tre gange hyppigere haft tanken om at ende eget liv (White m.fl., 2009).

Forskning – Psykiske problemer og selvmordsforsøg (Norge)

Kristoffersen, 2009:

Selv mord pr. 1000 unge - opgjort på tidligere døgnanbragte med efterværn, tidligere døgnanbragte uden efterværn og kontrolgruppen uden anbringelsesbaggrund

	Døgnanbragte		Ikke døgnanbragt
	Unge med efterværn	Unge uden efterværn	Kontrolgruppen
Alle	4,8	5,2	1
Med norsk baggrund	5,5	5,6	1,1
Med udenlandsk baggrund	3,2	4	

Christoffersen, 1993 (baseline):

Kriminel adfærd: Unge der svarer bekræftende på spørgsmålene - i procent		
Har du nogensinde:	Anbragte	Kontrolgruppe
Begået butikstyveri	59	36
Stjålet en cykel	30	13
Stjålet en bil	12	1
Lavet indbrud	22	4
Fået dom for kriminalitet	26	8

Egelund m. fl., 2011:

Som tidligere anbragt har man 8-9 procentpoint større sandsynlighed for at have fået en dom for berigelseskriminalitet som 24-årig sammenlignet med den matchede kontrolgruppe (primært match på forældrebaggrund).

Entrance-/exit-perspektivet (Storø 2008 og Mølholt 2012)

Entrance: Fokus på årsagerne til, at den unge træder ind i anbringelsen.

Exit: En orientering imod den unges fremtid, hvor der tages udgangspunkt i den unges ressourcer og forberedelsen af den unge til at skulle leve et selvstændigt voksenliv.

Mølholt, 2012:

Independence: Fokus på, at den unge skal klare sig selv og ikke have kontakt til det sociale system i fremtiden. Et selvstændigt voksenliv betyder hermed, at den unge lever et liv uafhængigt af støtte og hjælp fra det sociale system.

Den unge skal opnå hårde kompetencer som uddannelse, stabile boligforhold og en holdbar økonomi

Interdependence: Den unge gennemgår en gradvis overgang til voksenlivet. Et selvstændigt voksenliv betyder med andre ord, at den unge klarer sig selv på lige fod med jævnaldrende, men at der er mulighed for at få støtte og hjælp fra det sociale system under overgangen – på samme måde som jævnaldrende kan hente støtte hos eksempelvis deres forældre.

Der er under dette perspektiv fokus på både hårde og bløde kompetencer, eksempelvis relationer og netværk, den psykiske trivsel og selvværd

Diskussion:

I forhold til begreberne

- Entrance- /exit-perspektivet
- Independence og/eller interdependence

Er perspektiverne/tilgangene knyttet til forskellige faggrupper, forskellige positioner i det sociale system, forskellige hierarkiske positioner, forskellige faglige positioner... eller?

Fransson, 2009 (Norge):

Der er en blanding af fremtidshåb (om frihed og 'normalitet') og dyb ambivalens og uro over for, hvordan de vil klare livet efter anbringelsen.

Rasmussen, 2006 (Sverige):

De unge fandt, at de løbende på anbringelsesstedet blev trænet i at varetage de opgaver, man skal stå for i et selvstændigt voksenliv, men at de alligevel oplevede en ambivalens over for at skulle flytte ud.

Egelund m.fl., 2009:

- Unge, som modtager efterværnsforanstaltninger, klarer sig bedre end unge uden tiltag.
- De unge mener, at efterværnsindsatsen står og falder med, at den er i tråd med deres egne behov og ønsker, at de deltager på lige fod i planlægningen af, hvad der skal ske, og at de lyttes til og tages alvorligt i denne proces.
- Der er tegn på, at udslusning ikke altid forberedes grundigt, selvom det er afgørende for forløbet efter anbringelsen, men at mange ophør sker tilfældigt og som følge af en konflikt. Selv hvis udslusningen forberedes, er der tegn på, at de unge ikke altid er informeret om, hvad der skal ske.

- Der er også tegn på, at unge føler sig presset til at afslutte en anbringelse på tidspunkter, hvor de ikke er parate og modne til det. Efterværnsindsatsen er ifølge de unges udsagn ikke-eksisterende eller slipper de unge for tidligt. Anbragte unge har i modsætning til andre unge, der flytter hjemmefra, ikke altid andre end det offentlige til at hjælpe sig.
- Konsekvensen er, at udslusningen ofte opleves som en omtumlede eller direkte kaotisk proces, hvor de unge selv tumler med en række svære problemer.
- Der er flere nordiske resultater, der kan tyde på, at efterværnet differentieres, således at de bedst stillede unge får mere og bedre efterværn end de dårligst stillede unge. Herunder ser det ud til, at der ikke er fundet efterværnsmodeller over for de unge, der er helt eller delvist afvisende over for offentlige indgreb, og som måske også er dem, der har mest behov for støtte.

Mølholt, 2012:

- Opretholdelse af døgnophold er det efterværnstilbud, som kommunerne oftest anvender, herefter kommer kontaktpersonordningen
- Tendens til at unge, hvor efterværnsindsatsen har bedst muligheder for at lykkes, får bevilget efterværn (creaming)
- Lokaliseret fem grupper af tidligere anbragte unge:
 - Unge, som 'systemet' vurderer vil kunne leve et selvstændigt voksenliv, hvis de får støtte (+ bevilling)
 - Unge, som børnesystemet vurderer ikke kan klare sig selv, samtidig med at voksensystemet ikke har adækvate tilbud (+ bevilling)
 - Unge, som umiddelbart i forbindelse med udskrivning af foranstaltningen vurderes at kunne klare sig selv (- bevilling)

- Unge, der overgår direkte til voksensystemet (fx lov om aktiv beskæftigelsespolitik) i forbindelse med udskrivning (- bevilling)
- Unge, som børnesystemet ikke kan nå, men som vurderes at have brug for støtte (- bevilling)

- Andersen, Signe Hald og Peter Fallesen: Efter anbringelsen, Kapitel 7 i 'Når man anbringer et barn', Rockwool Fondens Forskningsenhed og Syddansk Universitetsforlag, 2010
- Bakketeig, Elisiv og Backe-Hansen, Elisabeth (red.): Forskningskunnskap om ettervern. NOVA rapport 17/08, 2008
- Christoffersen, Mogens Nygaard: Anbragte børns livsforløb, 93/11, SFI, 1993
- Egelund, Tine, Rikke Fuglsang Olsen og Mette Lausten: Tidligere anbragte som unge voksne, SFI, 11:35, 2011
- Fransson, Elisabeth: Fortidens tyngde – om selvarbeid under ophold og utflytting fra ungdomshjem, Universitetet i Oslo, 2009
- Fransson, Elisabeth: Når fortiden sættes i bevægelse, Norges Barnevern, nr. 2, 2011
- Kristoffersen, Lars B: Barnevern og ettervern - Hjelpetiltak for 16–22-åringer og levekår for unge voksne, NOVA, Rapport 10/2009
- Höjer, Ingrid og Yvonne Sjøblom: At stå på egne ben - om overgangen från samhällsvård till vuxenliv, Socialvidenskabeligt tidsskrift nr. 1, 2011
- Lausten, Mette, Dines Andersen, Peter Rohde Skov og Alva Albæk Nielsen: Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer, SFI, 13:07, 2013
- Mehlbye, Jill og Leif Husted: Døgnanbragte får sjældent en uddannelse, artikel i AKF Nyt, juni 2009
- Mølholt, Anne-Kirstine, Sofie Stage, Jan Hyld Pejtersen og Pia Thomsen: Efterværn for tidligere anbragte unge - en videns og erfaringsopsamling, SFI, 12:04

- Mørch, Line Lerche: Grænsefællesskaber - læring og overskridelse af marginalisering, RUC, 2006
- Ottosen, Mai Heide og Pernille Skovbo Christensen: Anbragte børns sundhed og skolegang, SFI, 08:21
- Rambøll-Management: Anbragte børns læring - personer der har været anbragt som barn eller unge, 2012
- Rasmussen, B. (2006): *Barnperspektiv i den sociala barnvården*. Socialhögskolan, 2006:2
- Storø, Jan: På begge sider av atten – om ungdom, barnevern og ettervern, Universitetsforlaget, 2001
- Vinnerljung, Bo m.fl.: Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn, Socialstyrelsen (Sverige) – Social rapport 2010 kapitel 7.